

Capitolul I al *Părții I* a reținut însă în mod deosebit atenția noastră. Prof. Alsina a făcut în acest capitol, intitulat *Tendencias modernas en el campo de la literatura griega* o instructivă dare de seamă asupra celor mai noi căi de investigație în filologia clasică insistând asupra heterogenității metodelor folosite, îndeosebi asupra comparatismului, care presupune stăpânirea unor vaste cunoștințe de teorie și istorie literară. Tot aici sînt prezentate cîteva preocupări de sociologie literară cu aplicare la literaturile antice precum și unele preocupări de psihanaliză, detectabile mai ales în domeniul de cercetare al dramei. O bogată bibliografie însoțește fiecare paragraf al capitolelor.

Partea a III-a a cărții *La Literatura y sus conexiones* (p. 201—328) începe printr-un capitol închinat „Literaturii și societății” din care reținem paginile consacrate marxism-leninismului căruia autorul îi acordă o bună apreciere, dovedindu-și în același timp profundele sale cunoștințe despre cărțile de filologie clasică care au adoptat sau încearcă să adopte metode de interpretare marxistă (autorul cunoaște foarte bine și figurile proeminente ale filologiei clasice sovietice, Sobolewski, Losev, Jarcho și alții.). Alte capitole din această parte se preocupă de corelația dintre literatură și mit (fără menționarea lucrărilor lui Lévi-Strauss), literatură și religie, literatură și artă etc. pe linia interpretării atente a tendințelor și opozițiilor, cum ar fi, de pildă, mitologizarea și demitologizarea, exaltarea religioasă și scepticismul. Interesante sînt și observațiile autorului cu privire la unitate și diversitate în tratarea unora și acelorași teme în domenii diferite ale artelor figurative și literaturii (îndeosebi 277 și urm.).

Ultimele secțiuni, *El escritor y su obra* și *El contacto con los clásicos* aduc în prim plan problema originalității și a „imitației” în antichitate precum și o largă dezbateră despre ce trebuie să înțelegem prin „obiectiv” și „subiectiv” cînd este vorba de autorii vechi. „Cazul Pindar” (p. 372 și urm.) slujește autorului drept nimerit exemplu de a pune în discuție tot ce s-a scris relativ la „subiectivismul” artei imagistice în *Odele* pindarice dar și la „profesionalismul” acestor mari compoziții corale. Ca material suplimentar aceste două secțiuni găzduiesc cîteva articole ale colaboratorului Prof. Alsina, Carlos Miralles; cel mai izbutit ni s-a părut a fi *Teoria de la traducción* (p. 426 și urm.), care oferă celor interesați cîteva date asupra istoricului traducerilor (teoria asupra unei bune traduceri), relației dintre lingvistică și traducere, pregătirii intelectuale a traducătorului (p. 431), urmate de exemplificări preluate îndeosebi din domeniul semioticii.

După cît rezultă din scurta și incompleta noastră dare de seamă, Prof. J. Alsina a realizat o valoroasă și originală sinteză a celor mai de seamă probleme și metode de lucru din actualitate în privința literaturii grecești. Cartea are meritul de a demonstra, studenților în primul rînd, că interpretarea unei opere clasice impune cerințe sporite, mai dificile încă decît cele ridicate de interpretarea unui text modern. Afară de faptul că exegetul anilor '70 are datoria de a asimila variate și complexe cunoștințe din cîmpul unor discipline adiacente filologiei clasice, el este întîmpinat și de ariditatea contactului cu o gîndire diferită de a noastră, adesea mitologizantă, încărcată cu o simbolistică uneori greu de înțeles.

Literatura griega rămîne o carte foarte utilă, bogată în idei, frumos și sistematic scrisă. Ea are meritul de a deschide iubitorilor de literaturi vechi un orizont nou: acela spre modernitate și actualitate în cercetare.

A. Piatkowski

JOSÉ ALSINA, *Tragedia, religión y mito entre los griegos*, Barcelona, Nueva Colección Labor, Ed. Labor, S.A., [1971], 249 p., indici.

Cartea profesorului Universității din Barcelona, José Alsina, e o culegere de studii propunîndu-și să familiarizeze publicul cultivat cu unele probleme mai recente ale civilizației și religiei grecești, dintr-o perspectivă apropiată — în opinia autorului — unei viziuni contemporane a antichității.

Cartea se împarte în trei secțiuni reprezentînd trei direcții convergente de cercetare: *Despre sensul tragediei grecești* (p. 11—105, grupînd cinci contribuții, fiecare de cîteva pagini: *Rolul politicii în tragedia arhaică*, *Etape ale viziunii tragice la Eschil*, *Sensul tragediei sofoceleene*, *Criza lumii grecești la sfîrșitul secolului V î.e.n.*, *Sensul tragediei euripidee*); *Religia și religiozitatea elenică* (p. 107—175, cu șapte subcapitole: *Religia vechilor greci: o schiță*; *Religie și etică în poemele homerice*; *Două note despre pitagorism și orfism*; *Socrate, Platon și adevărul*;

Aspecte ale religiei elenistice; Filozofia religioasă elenistico-romană) și, în fine, *Probleme și figuri ale mitului grec* (p. 177—244, cu subcapitolele: *Studii moderne despre religia și filozofia greacă; Elena din Troia: Istoria unui mit; Note asupra mitului danaidelor; O figură mitică: Clitemnestra*).

După cum se vede, volumul îmbrățișează un număr mare de probleme și un timp îndelungat, pornind de la epoca homerică și ajungând pînă spre sfîrșitul antichității. Pornind de la această varietate de interese, contribuțiile incluse în volum ating un număr extrem de mare de probleme și utilizează numeroase realizări ale cercetării istorice, sociologice și de istorie literară, inclusiv unele cercetări ale școlii istoriografice marxiste (G. Thomson, A. Iarcho, G. Luria), ceea ce constituie, evident, o încercare meritorie.

Din păcate, culegerea prezintă, alături de un mare număr de calități de detaliu (varietatea informației, încercarea de a depăși o interpretare „cloisonnée” a civilizației antice), cîteva defecte, în opinia mea, majore.

Contribuțiile adunate în volum nu sînt egale nici ca întindere, nici ca ton. Multe din ele sînt prezentări de volume, mai mult sau mai puțin (și mai degrabă mai puțin) regrupate sub titluri care promit cu mult mai mult decît oferă în realitate, și rezumînd grăbit lucrări, în general excelente, dar de multă vreme cunoscute specialiștilor. Pentru a da doar un exemplu, studiul intitulat *La filozofia religioasă helenistico-romană* (p. 153—159) e, de fapt, un scurt și superficial rezumat al monumentalei lucrări a lui A. J. Festugière, *La révélation d'Hermès Trismégiste* (Paris, 1944—1954). Numărul mare de lucrări prezentate în același context duce, evident, la rezultate asemănătoare, ca de exemplu în grupajul *Estudios modernos sobre religión y mitología griegas* (p. 177—190), în care, cu excepția lucrărilor lui M. P. Nilsson, cei mai mulți autori — G. Thomson, M. Delcourt, P. Amandry, H. Jeanmaire, G. Dumézil și mulți alții — au parte de cîte un paragraf de cinci—șase rînduri. *Cui prodest?* Fără discuție, nu specialiștilor, care n-au așteptat zece-cincisprezece ani pentru a se informa. Dar nici publicului larg, care e interesat de rezultate mai degrabă decît de liste bibliografice.

De altminteri, „publicul cultivat” s-ar rătăci negreșit în hățîșul de probleme speciale alternînd aleatoriu cu declarații de principiu superficial argumentate. Spre exemplu, prima parte a lucrării, aceea consacrată tragediei și raporturilor ei cu politica, și constituind mai degrabă decît celelalte două o încercare de rezolvare a unei probleme, pornește de la afirmații de principiu corecte cu privire la unilateralitatea tratării strict „filologice” a tragediei și la necesitatea utilizării cercetărilor de istorie socială (sociologice, cum le numește autorul) și de sociologie literară. Autorul continuă apoi însă, după o aluzie la Max Weber, cu o tratare cît se poate de tradițională (și rezumativă) a reformei soloniene ca expresie a revendicărilor claselor populare și orășenimii („burguesia”, p. 15—17) într-o Attică împărțită în „tres importantes partidos políticos: la aristocracia rural, la burguesia y el bajo pueblo” (p. 17), continuînd să puncteze foarte la suprafață, etapă cu etapă, existența tragediei de la Tespis la Euripide, fără vreo analiză mai aprofundată, ci notînd rapid interpretări cît se poate de tradiționale ale sensului politic al tragediilor (rezolvarea conflictului tragic prin suferință sau anihilarea unui neam blestemat la Eschil, prăbușirea și resurecția lui Oedip — și a umanității — la Sofocle, Euripide ca expresie a conflictului între generații etc.) — în fapt nimic mai mult decît ar putea afla cititorul de la Werner Jaeger, de pildă, sau din alte cărți clasice, de o cu totul altă valoare și respirație. Aspirația de modernitate a cărții se traduce printr-un eclecticism obositor pentru specialist și dezorientant pentru nespecialist, și într-o confuzie de opinii din care nouitatea perspectivelor nu se desprinde în nici un fel.

Last, but not least — cartea conține un număr de erori de impresiune și neconcordanțe dincolo de limita tolerabilă, mai ales că nu se adresează specialiștilor. În aceste condiții, notele (unele în text altele la sfîrșitul capitolelor, fără ca justificarea acestei distribuții să fie evidentă) sînt nu numai cu mult prea abundente, dezorientînd pe cititor, ci și prea adesea confuze (inițialele prenumelui, de regulă, lipsesc) și cu greșeli de transcriere a numelor și titlurilor străine. Cele cîteva pasaje citate în grecește sînt de cele mai multe ori mutilate de greșeli de tipar (cîteva corecturi de mînă pe exemplarul trimis redacției nu rezolvă prea mult), la cîteva pagini distanță aceeași carte are alt loc de apariție (cf. p. 193 n. 42 și p. 195) etc. Această lipsă de acuratețe e cu atît mai gravă cu cît editura prezintă pe copertă volumul ca fiind „un instrumento de estudio y de consulta” indispensabil în biblioteca omului contemporan — ceea ce e chiar prea mult spus.